

רב אשי אמר, לעולם כל הברייתא בשיטת רבי מאיר היא.

ואין להקשות, אם כן, מדוע מתיר רבי מאיר בסיפא, באומר "לחולין לא אוכל לך", והרי לשיטת רבי מאיר במשנה להלן הרי הוא נעשה כמי שאומר "לקרבן יהא — לפיכך לא אוכל לך".

כי הא, בכרייתא, מדובר בכגון דאמר "לחולין", בניקוד שווי"א תחת הלמ"ד, שאומר במפורש שיהא כחולין מה שלא יאכל. ורבי מאיר סבור שאין אומרים מכלל לאו אתה שומע הן, ולכן אין משמעות של נדר בדבריו.

ואילו הא, מה שטענת שלפי רבי מאיר הרי הוא נעשה כמי שאומר "לקרבן יהא — לפיכך לא אוכל לך", יכול להיות רק בכגון דאמר "לא חולין" [או לחולין בפת"ח תחת הלמ"ד] — דאז משמע: לא ליהוי חולין, אלא בקרבן.

שנינו במשנה: האומר טהור וטמא, נותר ופיגול — אסור.

בעי רמי בר חמא: האומר "הרי עלי דבר זה כבשר זבחי שלמים, לאחר זריקת דמים" — מהו?

ותמהה הגמרא על הספק: אי דקאמר מפורשות בהדין לישנא — הרי ודאי בהיתרא קא מתפיס! שהרי לאחר זריקת הדמים מותר בשר זבח השלמים באכילה, והרי הוא מתפיס בדבר המותר, ואין הוא נאסר.

אלא, הספק הוא בכגון דמחית שמביא בשר זבחי שלמים לאחר זריקת דמים, ומחית, ומביא בשר חולין או ככר דהיתרא גביה, שם אותו לידו, ואמר על בשר החולין או על ככר ההיתר: "זה כזה" —

והספק הוא, מאי?

האם בעיקרו, באיסור שהיה בעבר על בשר זבח השלמים, לפני זריקת הדם, הוא קא מתפיס, וחל נדרו.

או דילמא, בהיתרא של בשר השלמים עכשו, משנזרק הדם, קא מתפיס.

שהרי לא אמר בלשונו מה היא כוונתו.⁽¹⁾

אמר רבא, תא שמע ממשנתנו, ששנינו בה: האומר נותר ופיגול — אסור.

והא בשר נותר ופיגול — לאחר זריקת יב-א

ובשיעורי רבי שמואל על הדרף, כאן, תמה על דבריו, שאם כן, כיצד מדמה הגמרא את השאלה הזאת למי שנדר להתענות ביום שמת בו אביו, ואחר כך הוא מתפיס ביום השנה, והרי שם הספק הוא רק אם מתפיס באיסור או בהיתר. אלא, בהכרח, שהספק בגמרא הוא באומד דעתו של אדם.

ובדבר הקושיה מדוע לא נאמר כאן את הכלל

1. בכתבים המיוחסים לגרי"ז מבאר שהספק הוא, כיון שגם לאחר זריקת הדם הבשר קדוש, אלא שהוא מותר באכילה כדין אכילת קדשים, והרי קדושתו של הבשר, גם לאחר זריקת הדם, היא מחמת הקדשתו, לכן יש להסתפק שמא הוא מתפיס עתה בגורם לקדושת הבשר, שהוא ההקדשה של הקרבן, והוה דבר הנדור, או שמתפיס בהיתר האכילה שלו.

דמים הוא! שהרי כל זמן שלא נזרק הדם אין הבשר נאסר בפיגול ובנותר.

וכיון שהוא נאסר בנדר על ידי התפסתו בבשר פיגול ונותר, מוכח שהוא מתפיס בעיקרו של הבשר, שהיה אסור לפני זריקת הדם באכילה מדין קרבן. כי אם הוא מתפיס באיסור פיגול ונותר, אין זה מתפיס בדבר הנדור אלא בדבר האסור. שהרי איסור אכילת בשר קדשים כשהוא פיגול או נותר אינו איסור הנובע מנדר אלא מהפסול בבשר הקרבן.

אמר ליה רב הונא בריה דרב נתן לרבא: לעולם בהיתור של עכשיו הוא מתפיס, ואין ממשנתנו ראייה שהוא מתפיס במעיקרא.

כי אפשר לומר שמשנתנו מדברת במתפיס **בנותר של בשר עולה**, שאינו נותר בזריקת הדם לאכילה, אלא הוא צריך להיות מוקטר על המזבח, ואיסור אכילתו הוא הן מחמת היותו קרבן, והן מחמת היותו "נותר".⁽¹⁾

אמר ליה רבא: אם כן, שמדובר במשנתנו במתפיס בבשר עולה, **ליתני "בבשר עולה"!**

שהרי בעולה אין חילוק באיסור האכילה בין בשר עולה שהוא כשר להקרבה ובין בשר עולה שהוא פיגול ונותר, כיון שלעולם בשר עולה אסור באכילה כבשר קרבן, ולמה נקט התנא "נותר ופיגול"?!

אמר ליה רב הונא בריה דרב נתן לרבא: התנא בלשון של **"לא מיבעיא"**, קאמר.

לא מיבעיא מתפיס בבשר עולה, דאסור, דהא בקרבן קא מתפיס.

אבל מתפיס בנותר ופיגול דעולה — **איצטריכא** לחדש שאסור.

כי **סלקא דעתך אמינא** שהמתפיס בבשר עולה שהוא נותר או פיגול, ואומר "זה כזה" — כוונתו לומר **"באיסור נותר"**, או **"באיסור פיגול"**, ואז הוה ליה **כמתפיס בדבר האסור**, ולא בדבר הנדור, ולא מיתמר.

קא משמע לן שאסור, מפני שזה מתפיס בקרבן ולא באיסור, היות וגם האיסור של פיגול או נותר הוא מפני היותו קרבן, והוה

הזה לחרם כהנים או לחרם גבוה, והדבר נשאר בספק, ולחומרא. אך כאן הספק הוא באומדנא כללית של כל בני אדם. ועל הצד שהם מתפיסים בהיתר, וודאי לנו שהוא מותר, ועל הצד שמתפיסים באיסור, וודאי לנו שהוא אסור.

1. וגם אם נאמר שהמתפיס בדבר הנדור שהוא גם דבר האסור אינו נאסר, וכפי שיבואר בהערה להלן, בכל זאת, המתפיס בנותר של עולה כן נאסר, היות וגם איסור נותר הוא מחמת היותו קרבן. תוס' ד"ה אבל נותר, בסופו.

שספק נדרים להחמיר, יש המתרצים שהכלל הזה לא נאמר אלא במי שאומר לשון שלם, כגון שאומר דבר זה חרם, וחרם עצמו הוא לשון איסור, אלא שיש להסתפק אם הוא חרם כהנים המותר או חרם גבוה האסור, ועל הצד שנדר בחרמי גבוה, יש כאן לשון נדר גמור. אך כאן הרי הוא מתפיס ואינו אומר לשון גמור של נדר, ועל הצד שהוא מתפיס בדבר המותר אין כאן כלל לשון איסור.

והגרי"ש מבאר שיש חילוק מהותי בין סתם נדרים להחמיר למתפיס. כי בסתם נדרים להחמיר נשאר הספק האם כוונתו של הנודר

לה מתפיס בדבר הנדור. (2)

מיתיבי לרב הונא בריה דרב נתן, הסובר שבהיתרא דהשתא קמתפיס, ולא בקרבן דמעיקרא, מהא דתניא:

איזהו "איסור" האמור בתורה בפרשת נדרים ["לאסור איסור"]?

כגון מי שאמר:

הריני שלא אוכל בשר, ושלא אשתה יין — **כיום שמת בו אביו** [אבי].

או **כיום שמת בו רבו** [רבי].

או **כיום שנהרג בו גדליה בן אחיקם** [צום גדליה].

או **כיום שראיתי ירושלים בהורבנה**.

ואמר שמואל על ברייתא זו: והוא, שכבר היה נדור באותו היום של השנה שמת בו אביו.

והניחה הגמרא שפעם אחת בלבד, כיום שמת אביו, הוא נדר שלא לאכול בשר ולא לשתות יין, אבל במשך השנים הבאות הוא היה אוכל ושותה כיום השנה לפטירת אביו.

ועוד הניחה הגמרא, שאם אמר הנודר "הריני שלא אוכל בשר ולא אשתה יין כיום השנה לפטירת אבי כשם שנדרתי שלא לאכול בשר ולא לשתות יין כיום שמת בו אבי", פשוט הדבר שהוא אסור ואין צורך לומר זאת.

ואם כן, יש לדון בדברי שמואל המבאר את הברייתא:

היכי דמי, באיזה אופן מדברת משנתנו? —

לאו, האם לא מדובר בה, בפגון דקאי, שעומד הנודר, כמה שנים אחר פטירת אביו, בחד בשבא דמית ביה אבוה, ביום ראשון בשבת, שהוא "יום השנה" לפטירת אביו ["יום ראשון" הוא רק דוגמא של תאריך], ואומר "הריני שלא אוכל בשר ולא אשתה יין כמו ביום השנה לפטירת אבי", וחל נדרו, אע"ג דאיכא ממותו של אביו עד עתה, טובא, הרבה ימי השנה של אביו בחד בשבא, שהיו ימי השנה דהיתרא, שלא נדר להתענות בהם, ובכל זאת קתני "אסור".

שמע מינה, בעיקר האסור, שהיה בעבר, הוא מתפיס, ולא בהיתרא דהשתא קמתפיס!

והרי זו ראייה לרבא, וקושיה לרב הונא בריה דרב נתן.

ודוחה הגמרא, שאין מכאן ראייה שהוא נאסר מחמת שבעיקרא קמתפיס, אלא הא דאמר **שמואל — הכי איתמר:**

אמר שמואל: והוא שהיה נדור ובא מאותו היום ואילך, בכל "יום השנה" לפטירת אביו, וברור שהוא מתפיס כיום השנה האסור בנדר, כי אין כאן כלל אפשרות להתפיס בהיתר.

אמר רבינא, תא שמע מהא ששינו במשנה בתחילת פרק שני [יג ב]:

זכותם של הכהנים לקבל "תרומה" מן התבואה, ו"חלה" מן העיסה.

כמו כן יש זכות לכהנים לקבל "תרומת

2. דבר שהוא גם דבר הנדור וגם דבר האסור - המתפיס בו, לא חל נדרו, כי אין האיסור מחמת

ומדייק רבינא: **הא** אם אומר "כתרומת לחמי תודה" – אסור.

והא תרומת לחמי תודה מארבעים הלחמים יב-ב

– רק לאחר זריקת דמים היא נעשית, שאז פוקעים כל איסורי הקרבן, ואז היא נהיית מותרת באכילה לכהנים, ולכן נוהגים להפריש את תרומת לחמי תודה רק לאחר זריקת הדם.

ומשנזרק הדם, שוב אין הלחמים אסורים מחמת "דבר הנדור" כדין קרבן, אלא רק משום "דבר האסור" לישראל, כמו תרומה מהתבואה, הנחשבת לדבר האסור ולא לדבר הנדור, שהיא מותרת באכילה לכהנים ואסורה לישראל.

ואם כן, בהכרח שהמתפיס בתרומת לחמי תודה נאסר רק משום שבעיקרא הוא מתפיס, דהיינו, בלחמי התודה לפני זריקת דמים, שאז הם אסורים באיסור אכילה של קרבן לפני זריקת הדם, מחמת היותם לחמי קרבן תודה, ודינם כקרבן, שאיסורו הוא בגדר דבר הנדור, ולכן אפשר להתפיס בהם!

ודוחה רב הונא בריה דרב נתן את הראיה:

אימא, יש לתקן את האמור, ובמקום "תרומת לחמי תודה" יש לגרוס: **כתרומת הלשכה**.

לחמי תודה", שהיא ארבעה לחמים מתוך ארבעים הלחמים שמביא עמו למקדש מי שמקריב קרבן תודה.

ארבעים לחמי התודה עשויים מארבעה סוגי לחם, עשרה לחמים מכל סוג:

עשרה לחמי חמץ. עשר חלות שלא החמיצו. עשרה ריקים [כעין מצות שלנו]. ועשר חלות רבוכות, שחולט הבצק שלהם תחילה במים רותחים, ואחר כך אופים ממנו חלות "רבוכות".

הכהן מקבל "תרומת לחמי תודה" שהם ארבעה לחמים, לחם אחד מכל אחד מארבעת הסוגים.

התרומה והחלה נחשבים לדבר האסור ולא לדבר הנדור, כי אין הפרשת התרומה והחלה נחשבים לנדור, ולכן אי אפשר להתפיס בהן נדר.

ואילו תרומת לחמי תודה, שהיא חלק מהקרבן, נחשבת לדבר הנדור, ואפשר להתפיס בה נדר.

האומר: דבר זה עלי כחלת אהרן, הניתנת לכהנים, וכתרומתו – מותר. היות ואינו מתפיס בדבר הנדור, אלא בדבר האסור [לישראל בלבד לאוכלו].

יוסף כאן ועיין שו"ת שבסוף אבני מילואים [ד]. אך שונה הדבר במתפיס בנותר או בפגול, שעל אף שיש כאן דבר הנדור ודבר האסור, כיון שגם הדבר האסור אינו אסור אלא מחמת היותו קרבן, שהוא דבר הנדור, המתפיס בו נחשב כמתפיס בדבר הנדור. תוס' ד"ה אבל נותר. אך הר"ן במסכת שבועות שם כתב, שרק

נדרו נחשב כנגד איסור התורה. ולכן הוא נחשב כמתפיס בדבר האסור. כך היא שיטת התוס' במסכת שבועות כ ב ד"ה דכי, וכך היא גם שיטת הנימקי יוסף כאן.

ולפיכך, מי שנדר שלא לאכול ביום הכיפורים, ושוב אמר על יום אחר הרי עלי שלא לאכול בו כביום הכיפורים - לא חל נדרו [נמוקי